

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน ถึง มิถุนายน 2569

การนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

THE CONDITIONS OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY
(PLC)-BASED SUPERVISION THROUGH EDUCATIONAL QUALITY
DEVELOPMENT NETWORKS UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ปวีณา นราพงษ์^{1*}, ดาวประกาย นันทพรหม²

Paweena Narapong^{1*}, Daoprakai Nanthaprom²

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 ฉะเชิงเทรา

²โรงเรียนวัดญาณรังษาราม ฉะเชิงเทรา

¹Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1, Chachoengsao

²Watyanannarangsaram School, Chachoengsao

*Corresponding Author e-Mail: paweena_01@ccs1.go.th

(Received: 2026, March 12; Revised: 2026, June 14; Accepted: 2026, June 25)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 12 คน และศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 13 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกแบบมีเกณฑ์ เลือกผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการนิเทศและกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ดำเนินการบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามบริบทจริงของสถานศึกษา ซึ่งเผชิญปัญหาจำนวนนักเรียนลดลง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาระงานครูสูง ขาดแคลนครูวิชาเอก และข้อจำกัดด้านทรัพยากร ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ กระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และ

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน ถึง มิถุนายน 2569

ครู ผ่านการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาเครื่องมือนิเทศกลางและระบบฐานข้อมูลสนับสนุน การนิเทศแบบลงพื้นที่ช่วยสะท้อนสภาพปัญหาจริงและเสริมพลังครู แม้ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและทัศนคติที่มองการนิเทศเป็นการประเมิน ด้านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ควรเป็นพื้นที่ปลอดภัยในการสะท้อนปัญหา วางแผนพัฒนาการสอนร่วมกัน ใช้รูปแบบการสังเกตการณ์โดยเพื่อนร่วมงานและกระบวนการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพที่เน้นการลงมือปฏิบัติและมองไปข้างหน้า เพื่อพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ การสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายช่วยขยายผลแนวปฏิบัติที่ดี และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องจะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและความเข้มแข็งของระบบการจัดการเรียนรู้ในระดับเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การนิเทศ; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to examine the conditions of Professional Learning Community (PLC)-based supervision implemented through the Educational Quality Development Networks under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 12 chairpersons of the Educational Quality Development Networks and 13 educational supervisors under the Chachoengsao Primary Educational Service Area Office 1. The participants were selected through purposive and criterion-based sampling, focusing on individuals who were directly involved in educational supervision and the PLC process. The research instrument was a focus group discussion guide, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that PLC-based supervision through the Educational Quality Development Networks was implemented based on empirical evidence and the authentic contexts of schools. The schools encountered several challenges, including declining student enrollment, cultural diversity, heavy teacher workloads, shortages of subject-specialist teachers, and limited educational resources, all of which affected the quality of instructional management. Effective supervision should emphasize collaborative participation among school administrators, educational supervisors, and teachers through collegial supervision, peer coaching, and continuous PLC processes, together with the development of standardized supervisory tools and supportive database systems. On-site supervision enabled supervisors to better understand actual school conditions and empowered teachers, although challenges

remained due to time constraints and the perception of supervision as an evaluation process. Furthermore, the PLC process should provide a safe environment for reflective dialogue, collaborative instructional planning, peer observation, and practice-oriented professional development with a forward-looking perspective to improve teaching systematically. Reflection and knowledge sharing within the educational networks facilitated the dissemination of best practices, while continuous monitoring and evaluation promoted sustainable improvement. Ultimately, these practices contributed to enhancing student learning quality and strengthening the instructional management system across the Educational Quality Development Networks in a concrete and sustainable manner.

Keywords: Supervision; Professional Learning Community; School Network Clusters

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นภารกิจหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าสภาพการนิเทศการศึกษา ในหลายสถานศึกษายังประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น รูปแบบการนิเทศที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ขาดความต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้การนิเทศไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทและปัญหาที่แท้จริงของแต่ละโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้านการอ่านออกเสียง การอ่านรู้เรื่อง พบว่า รวมทั้ง 2 สมรรถนะ ระดับดีมาก จำนวน 94 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.12 ระดับดี จำนวน 40 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ระดับพอใช้ จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.47 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, 2568, หน้า 44)

ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งวัดความสามารถด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ พบว่า ภาพรวมผลการประเมินยังมีความแตกต่างระหว่างโรงเรียน และมีผู้เรียนบางส่วนที่มีสมรรถนะด้านภาษาไทยและคณิตศาสตร์ต่ำกว่าระดับที่คาดหวัง โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, 2568, หน้า 15)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567 ของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่าวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.89 วิชาภาษาอังกฤษคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.86 วิชาคณิตศาสตร์คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.84 และวิชาวิทยาศาสตร์

คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.85 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังต่ำกว่าระดับที่พึงประสงค์ และมีความแตกต่างระหว่างสถานศึกษาอย่างเห็นได้ชัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1, 2568, หน้า 16)

นอกจากนี้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดโรงเรียน สภาพบริบทชุมชน ความพร้อมของบุคลากร และทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด วิเคราะห์ การอ่านออกเขียนได้ และสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สะท้อนถึงการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ที่สามารถเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ (2553, หน้า 12-13) กล่าวว่ากรณีการศึกษาคือเป็นกระบวนการช่วยเหลือ แนะนำ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน บนฐานของปัญหาและความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Hord (1997, pp. 6-7) อธิบายว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของครูและผู้บริหาร โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการสอน

จากบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดโรงเรียน บริบทชุมชน ความพร้อมของบุคลากร และทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การอ่านออกเขียนได้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะเมื่อดำเนินงานผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะช่วยเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพการนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เพื่อพัฒนาการนิเทศการศึกษา และยกระดับคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการขับเคลื่อนการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) พิจารณาจากหน้าที่และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 12 คน และกลุ่มที่ 2 ศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จำนวน 13 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) แบบสนทนากลุ่มในการดำเนินการนิเทศ และ 2) แบบสนทนากลุ่มในการดำเนินการด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากนั้นนำแบบสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการนิเทศและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง .67-1 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด .50 แสดงว่าเครื่องมือมีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 12 คน จัดการสนทนากลุ่มในวันพฤหัสบดีที่ 18 ธันวาคม 2568 เวลา 09.00 น. ณ ห้องประชุมแปดริ้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 และผ่านทางระบบออนไลน์ Zoom Meeting Meeting ID: 6737215027 Passcode: 654321 และกลุ่มที่ 2 ศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา จำนวน 13 คน จัดการสนทนากลุ่มในวันพุธที่ 21 มกราคม 2569 ณ ห้องประชุมบ้านโพธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การถอดความ (transcription) การถอดเสียงจากการสนทนากลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างครบถ้วนทุกประเด็น เพื่อให้ข้อมูลคงความหมายตามให้ผู้ให้ข้อมูลสื่อสาร 2) การอ่านและทำความเข้าใจข้อมูล (immersion) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบ เพื่อทำความเข้าใจบริบท ความหมาย และภาพรวมของข้อมูลอย่างลึกซึ้ง 3) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (coding) แยกข้อมูลตามประเด็นสำคัญ เช่น สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา แนวทางการนิเทศ ข้อเสนอแนะ และปัจจัยสนับสนุน พร้อมกำหนดรหัส (code) ให้กับข้อความที่มีความหมายสอดคล้องกัน 4) การสร้างประเด็นหรือหัวข้อหลัก (themes) นำรหัสที่ได้มาจัดกลุ่มและสังเคราะห์เป็นประเด็นหลัก (themes) ที่สะท้อนสาระสำคัญของข้อมูล 5) การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล (triangulation) ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อมูลจากการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม และทบทวนความถูกต้องของการตีความข้อมูล และ 6) การสรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพขั้นตอนการนิเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ร่วมกันพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างรอบด้าน ได้ให้ข้อมูลโดยสรุป ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา พบว่ามีแนวโน้มจำนวนนักเรียนลดลงอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างด้าว ประกอบกับผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ส่งผลต่อบริบทการจัดการเรียนรู้โดยตรง ผู้เรียนจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และโทรศัพท์มือถือเกินความเหมาะสม ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ด้านบุคลากรพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาขาดแคลนครูวิชาเอก รวมถึงปัญหาการย้ายครูและการจัดสรรอัตรากำลังทดแทนที่ล่าช้า อีกทั้งครูมีภาระงานด้านนโยบายและงานเอกสารจำนวนมาก ส่งผลให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไม่เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ยังพบช่องว่างระหว่างครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่ในด้านแนวคิดและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรมีข้อจำกัดทั้งในด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี และงบประมาณที่ลดลงตามจำนวนนักเรียน การนิเทศติดตามและการลงพื้นที่จริงยังขาดกระบวนการสร้างความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างจริงจัง ควรมีรูปแบบและเครื่องมือการนิเทศที่ชัดเจนและทราบเป้าหมายการนิเทศร่วมกันทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการศึกษาและกำหนดทางเลือก การวางแผนการศึกษาและกำหนดทางเลือก พบว่าการนิเทศยังขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องสถานศึกษาและเครือข่าย และยังมีทางเลือกในการนิเทศไม่มาก ซึ่งการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ที่เสนอประกอบด้วยการส่งเสริมการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยอาศัย ครูวิชาเอกที่มีความเชี่ยวชาญในระดับกลุ่มเครือข่ายเข้ามาช่วยสอน มีการแนะนำแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการสร้างความต่อเนื่องของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนมีความต้องการให้ศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่ร่วมดำเนินกระบวนการอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีทักษะด้านกระบวนการอย่างเข้มแข็ง ในด้านนวัตกรรม มีข้อเสนอให้พัฒนาระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีทั้งหมดภายในองค์กร (Big Data) เพื่อจัดทำระบบข้อสอบกลางและรายงานผลแบบเรียลไทม์ ลดภาระงานเอกสารของครู ขณะเดียวกันควรเพิ่มการประสานงานกับประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการนิเทศแบบกัลยาณมิตรในลักษณะการเป็นพี่เลี้ยง (mentoring) และการชี้แนะ (coaching) โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงมากกว่าการตรวจสอบเอกสาร ควรเริ่มดำเนินการในสถานศึกษาที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมออกแบบ มีการลงพื้นที่สังเกตการจัดการเรียนการสอน การสะท้อนผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการพัฒนาเชิงบวก และลดความรู้สึกกดดันหรือการรับรู้ว่าเป็นการตรวจประเมินของครู

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ พบว่าสถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการจัดหาอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ที่มีความพร้อม ได้แก่ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียร และสื่อแสดงผลดิจิทัลขนาดใหญ่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้เครื่องมือนิเทศศึกษานิเทศก์ยังคงใช้เครื่องมือหลัก เช่น แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการนิเทศ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฐานในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม เครื่องมือดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาให้เป็นเครื่องมือนิเทศกลางของเขตพื้นที่ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และเปิดเผยให้ครูทราบล่วงหน้าเพื่อสร้างความเข้าใจและการเตรียมความพร้อมร่วมกัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลการนิเทศ เช่น การจัดทำคลังสื่อ คลังข้อมูลรายบุคคล และระบบติดตามผล เพื่อให้สามารถสะท้อนพัฒนาการของครูและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ พบว่าการนิเทศแบบลงพื้นที่จริง (On-site) เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสามารถเห็นสภาพปัญหา บริบทการจัดการเรียนรู้ และความต้องการที่แท้จริงของครูในสถานศึกษา การเยี่ยมห้องเรียนอย่างใกล้ชิดไม่เพียงช่วยให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน แต่ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอน ควบคู่กับการนำเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน

(peer coaching) ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในกลุ่มผู้บริหารและครู วิชาการ โดยมีการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย เพื่อร่วมกันสะท้อนปัญหา แนวปฏิบัติที่ดี และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นมิตรและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม พบอุปสรรคสำคัญด้านเวลา เนื่องจากภาระงานของครูและผู้บริหารมีจำนวนมาก ส่งผลให้การนัดหมายและดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ บางสถานศึกษายังมีความกังวลและรับรู้ว่าการนิเทศ เป็นการตรวจสอบหรือประเมินผลมากกว่าการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้บริหารเครือข่ายจึงมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและลดความกดดัน ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ (PLC) และการนิเทศดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการ เรียนรู้และคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล การประเมินผลและรายงานผล พบว่าการประเมินผล ภายในเครือข่ายสถานศึกษา เริ่มต้นจากการกำหนดแนวทางการประเมินโดยใช้การประเมินเชิงประจักษ์เป็น หลัก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพจริงของการจัดการศึกษาในแต่ละสถานศึกษา จากนั้นประธานกลุ่มเครือข่าย ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อติดตามและประเมินผล โดยพิจารณาประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความเป็นระเบียบ ความ สะอาด และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตลอดจนพฤติกรรม วินัย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในบริบทจริง ในขั้นต่อมา มีการรวบรวมข้อมูลจากรายงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูฝ่ายวิชาการ เพื่อนำมาประกอบประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการประเมิน ซึ่งช่วยสะท้อนคุณภาพการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนในระดับเครือข่ายได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามขั้นตอนการรายงานผลยัง ขาดรูปแบบที่เป็นทางการและมีความต่อเนื่อง ทำให้การติดตามผลและการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ มีการสื่อสารผลการประเมินยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการประเมินภาพรวมของเครือข่ายอยู่ในระดับจำกัด มีความจำเป็นต้องพัฒนา กระบวนการประเมินและระบบการรายงานผลให้มีความชัดเจน เป็นขั้นตอน และต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริม การมีส่วนร่วมของครูอย่างเป็นรูปธรรม สู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผลการศึกษาสภาพกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ร่วมกันพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างรอบด้าน ได้ให้ข้อมูลโดยสรุปดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา พบว่าครูมีความกังวลต่อผลการทดสอบ ระดับชาติและข้อจำกัดด้านบริบทของผู้เรียน ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาคุณภาพการศึกษาเป็นปัญหาเชิงระบบที่ เกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย ทั้งผู้เรียน ครู โรงเรียน และชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนพัฒนาการสอนร่วมกัน พบว่าผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการสอนและการนิเทศร่วม พบว่าการสังเกตชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตรช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่าครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอน

ขั้นตอนที่ 5 การนำผลไปปรับปรุงและขยายผล พบว่ามีการนำผลการดำเนินงานไปขยายผลสู่ระดับกลุ่มสาระ สถานศึกษา และเครือข่ายโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

1. สภาพขั้นตอนการนิเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา พบว่ามีแนวโน้มจำนวนนักเรียนลดลงอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างด้าว ประกอบกับผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ผู้เรียนจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และโทรศัพท์มือถือเกินความเหมาะสม ด้านบุคลากรพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาขาดแคลนครูวิชาเอก รวมถึงปัญหาการย้ายครูและการจัดสรรอัตราากำลังทดแทนที่ล่าช้า ครูมีภาระงานมาก นอกจากนี้ยังพบช่องว่างระหว่างครูรุ่นเก่าและครูรุ่นใหม่ในด้านแนวคิดและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรมีข้อจำกัดทั้งในด้านอุปกรณ์เทคโนโลยี และงบประมาณที่ลดลงตามจำนวนนักเรียน การนิเทศติดตามและการลงพื้นที่ยังขาดกระบวนการสร้างความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์และครู เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างจริงจัง ควรมีรูปแบบและเครื่องมือการนิเทศที่ชัดเจนและทราบเป้าหมายการนิเทศร่วมกันทุกฝ่าย สอดคล้องกับ เวียงชัย แสงทอง, วิชชุดา คลังกลาง, อัครวิน แสงผล, ชวนคิด มะเสนา และนิรมิต ชวระนอง (2565, หน้า 130) ที่กล่าวว่าการนิเทศภายในสถานศึกษายุคนิวออร์มัลให้มีประสิทธิภาพนั้น ปัจจัยสำคัญที่ผู้นิเทศจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างคือการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศ เพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุดการจัดให้มีครูเพียงพอยังสอดคล้องกับ ปฏิพัทธ์ น้อมสูงเนิน, สุรางคณา มั่นยานนท์, สุรศักดิ์ หลาบมาลาและนวรรตน์วดี ชินอัครวัฒน์ (2564, หน้า 96) ที่พบว่าครูและบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน ขาดความร่วมมือคิด ร่วมทำ ผู้บริหารขาดความมั่นใจในการนิเทศภายในโรงเรียน การนิเทศไม่ได้นำมาใช้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการศึกษาและกำหนดทางเลือก การวางแผนการศึกษาและกำหนดทางเลือก พบว่าการนิเทศยังขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องสถานศึกษาและเครือข่าย และยังมีทางเลือกในการนิเทศไม่มาก ซึ่งการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ที่เสนอประกอบด้วยการส่งเสริมการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยอาศัย ครูวิชาเอกที่มีความเชี่ยวชาญในระดับกลุ่มเครือข่ายเข้ามาช่วยสอน มีการแนะนำแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการสร้างความต่อเนื่องของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพ (PLC) อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนมีความต้องการให้ศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่ร่วมดำเนินกระบวนการอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีทักษะด้านกระบวนการอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับ ศจิทพิทย์ ตาลพันธ์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช (2565, หน้า 112) ที่กล่าวว่าการนิเทศการศึกษาเป็นภารกิจที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน ดังจะเห็นได้จากเหตุผลความจำเป็นในหลายประการ ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือและพัฒนางาน ให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับ สถาพร สมอุทัย (2565, หน้า 284) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศที่สามารถทำงานร่วมกันได้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ผู้นิเทศชี้แนะ ให้คำปรึกษากับผู้รับการนิเทศและต้องรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้รับการนิเทศเช่นกัน ยังสอดคล้องกับ ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ, พิมพกา ธรรมสิทธิ์ และสุกัญญา รุจิเมธภาส (2564, หน้า 115) ที่พบว่าการนิเทศภายในโรงเรียนจะบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องปฏิบัติงานร่วมกัน มีการทำงานเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ พบว่าสถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการจัดหาอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ที่มีความพร้อม ได้แก่ คอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตที่มีความเสถียร และสื่อแสดงผลดิจิทัลขนาดใหญ่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้เครื่องมือนิเทศศึกษานิเทศก์ยังคงใช้เครื่องมือหลัก เช่น แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการนิเทศ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฐานในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม เครื่องมื่อดังกล่าวควรได้รับการพัฒนาให้เป็นเครื่องมือนิเทศกลางของเขตพื้นที่ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และเปิดเผยให้ครูทราบล่วงหน้าเพื่อสร้างความเข้าใจและการเตรียมความพร้อมร่วมกัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลในการจัดเก็บและบริหารจัดการข้อมูลการนิเทศ เช่น การจัดทำคลังสื่อ คลังข้อมูลรายบุคคล และระบบติดตามผล เพื่อให้สามารถสะท้อนพัฒนาการของครูและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับ ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล, วรณรี ปานศิริ และทัศนีย์ ช่อเทียนทิพย์ (2568, หน้า 406) ที่กล่าวว่าผู้นิเทศต้องมีทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการนิเทศการศึกษา เช่น การใช้แพลตฟอร์มช่วยในการนิเทศ การนิเทศแบบออนไลน์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับการนิเทศ และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และสอดคล้องกับ วัฒนา สุริวรรณ, ณัฐตะวัน ถัมประสงค์ และพิสุทธิ บัวเปรม (2565, หน้า 557) ที่กล่าวว่าเครื่องมือดิจิทัลที่สนับสนุนการนิเทศการศึกษา โดยครอบคลุมทั้งระบบการประชุมทางไกล การบันทึกการสอน แพลตฟอร์มสะท้อนคิด และระบบจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นประสิทธิภาพ และการเข้าถึงในกระบวนการนิเทศ ทำให้ผู้นิเทศและครูสามารถทำงานร่วมกันได้แม้อยู่

ต่างสถานที่ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ธรรมนูญ พุทธศักราช 2568 และบรรจบ บุญจันทร์ (2568, หน้า 298) ที่พบว่าการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ ควรมุ่งเน้นการสร้างสรรคที่ตอบสนองต่อเป้าหมายและความต้องการของผู้รับการนิเทศ โดยเริ่มจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มหรือระบบออนไลน์เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการนิเทศ การจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล และการสื่อสารระหว่างผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศ พบว่าการนิเทศแบบลงพื้นที่จริง (On-site) เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสามารถเห็นสภาพปัญหา บริบทการจัดการเรียนรู้ และความต้องการที่แท้จริงของครูในสถานศึกษา การเยี่ยมห้องเรียนอย่างใกล้ชิดไม่เพียงช่วยให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน แต่ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอน ควบคู่กับการนำเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน (peer coaching) ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในกลุ่มผู้บริหารและครูวิชาการ โดยมีการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย เพื่อร่วมกันสะท้อนปัญหา แนวปฏิบัติที่ดี และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นมิตรและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม พบอุปสรรคสำคัญด้านเวลา เนื่องจากภาระงานของครูและผู้บริหารมีจำนวนมาก ส่งผลให้การนัดหมายและดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ บางสถานศึกษายังมีความกังวลและรับรู้ว่าการนิเทศเป็นการตรวจสอบหรือประเมินผลมากกว่าการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้บริหารเครือข่ายจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมกันและลดความกดดัน ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับ เวียงชัย แสงทอง, วิชชุดา คลังกลาง, อัครวิน แสงผล, ชวนคิด มะเสนา และนิรมิต ขาวระนอง (2565, หน้า 131) ที่กล่าวว่ากระบวนการนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการนิเทศภายในให้ประสบความสำเร็จ จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนิเทศ ควรทำหน้าที่เป็นโค้ชเพื่อการเสริมพลังการเรียนรู้ มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน และดำเนินการนิเทศด้วยกลยาณมิตร ผู้นิเทศจะต้องออกแบบให้มีการผสมผสานระหว่างการนิเทศแบบพบหน้าและการนิเทศแบบออนไลน์ในสัดส่วนที่เหมาะสมตามบริบทของตนเอง และสอดคล้องกับ ถิรพัฒน์ หล้าเตียง (2567, หน้า 107) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาสามารถนำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC เข้ามาร่วมกับวงจรการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่ระดับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มสาระ ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่มีทิศทางเดียวกัน มุ่งหมายไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับ อภิชาติ พุทธวงษ์, สุภาภรณ์ กิตติวิชานนท์ และวิทยา พัฒนเมธาดา (2567, หน้า 32) ที่พบว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศ เป้าหมายการดำเนินงานระหว่างผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ

หากมีการสื่อสาร สร้างความเข้าใจให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จะช่วยให้การดำเนินการนิเทศมีความราบรื่น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและรายงานผล การนำผลไปปรับปรุงและขยายผล พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูร่วมกันพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียนมากยิ่งขึ้น การดำเนินงานในขั้นตอนนี้มุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดเพียงระดับห้องเรียน แต่ขยายผลสู่ระดับกลุ่มสาระ ระดับสถานศึกษา และเครือข่ายโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากร กำหนดนโยบายเชิงส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจให้ครูนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้จริง ขณะที่ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ติดตามให้คำปรึกษา และเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อเสริมพลังทางวิชาชีพ การเผยแพร่นวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จผ่านเวทีวิชาการหรือชุมชนเครือข่าย ยังช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในวงกว้างและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การขยายผลมีความชัดเจนและยั่งยืนยิ่งขึ้น กระบวนการดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงโครงการ แต่เป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนและความเข้มแข็งของระบบการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับ ธีรพัฒน์ หล้าเตียง (2567, หน้า 105) ที่กล่าวว่าผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการนิเทศจำเป็นต้องสร้างความตระหนักรู้ให้เห็นคุณค่า ของระบบการนิเทศติดตามทั้งระบบ สร้างภาพลักษณ์ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้เป็นกิจวัตรประจำวัน ส่งเสริมให้มีกระบวนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมโครงการหรือภารกิจต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการปฏิบัติการให้ออกมาเป็นรูปธรรมและตอบสนองต่อแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการสถานศึกษาประจำปี และสอดคล้องกับดวงทิพย์ เพ็ชรนิล, วรณรี ปานศิริ และทัศนีย์ ช่อเทียนทิพย์ (2568, หน้า 399) ที่กล่าวว่าผู้นำข้อมูลที่เป็นผลจากการนิเทศมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปและรายงานผลการนิเทศ อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเสนอประเด็นปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงความพึงพอใจในการนิเทศ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับไว้เป็นประโยชน์ในการนิเทศครั้งต่อไป

2. สภาพกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา พบว่าครูจำนวนมากมีความกังวลต่อผลการทดสอบระดับชาติ เช่น การทดสอบความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT), การทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT) และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ถูกใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันได้สะท้อนให้เห็นปัญหาความไม่พร้อมของผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กต่างด้าวในเขตอุตสาหกรรมและเด็กไทยจากครอบครัวที่ขาดการสนับสนุน ส่งผลให้ภาระ

ตกอยู่ที่โรงเรียนเป็นหลัก อีกทั้งยังพบว่าครูบางส่วนยังคงจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาในหนังสือและใช้วิธีบรรยายมากกว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามตัวชี้วัด จึงทำให้ผู้เรียนขาดการคิดวิเคราะห์และการตระหนักรู้ที่แท้จริง นอกจากนี้บริบทการนิเทศที่ผ่านมามีแนวโน้มทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมเชิงภาพลักษณ์ จนไม่สะท้อนปัญหาจริง ส่งผลให้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่เปิดโอกาสให้ครูกล้าสะท้อนความจริง และมีระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงข้อจำกัดด้านวัฒนธรรมการนิเทศและปัจจัยแวดล้อมของผู้เรียนที่โรงเรียนควบคุมได้ไม่ทั้งหมด สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562, หน้า 21) ที่กล่าวว่าการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโดยกลุ่มกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกันวิเคราะห์จากสารสนเทศที่หลากหลาย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และลงสรุปประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ของกลุ่ม และสอดคล้องกับ พระมหาโยธิน มหาวิโร (2568, หน้า 169) ที่กล่าวว่าขั้นตอนแรกของกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือการที่ครูร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือปัญหาที่พบในชั้นเรียน ในบริบทของไทยแนะนำให้ครูใช้คำถามสำคัญ 3 ข้อในการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) เราต้องการให้นักเรียนเรียนรู้อะไร 2) เราจะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ และ 3) เราจะทำอย่างไรหากนักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง ยังสอดคล้องกับ อติศักดิ์ ไหมทอง และธรินธรรนามวรรณ (2567, หน้า 53) ที่พบว่าสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงานเป็นทีมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายใน โดยอาศัยข้อมูลจากการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา และกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานครอบคลุมผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อใช้ประกอบการวางแผนดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม นอกจากนี้สถานศึกษา ยังส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานวิจัย และกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดประเด็นปัญหา จัดลำดับความสำคัญ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนสร้างการรับรู้และความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายผ่านกิจกรรมสื่อสารที่หลากหลาย อันส่งผลให้การนิเทศภายในมีทิศทางชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนพัฒนาการสอนร่วมกัน การวางแผนพัฒนาการสอนร่วมกัน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์มีการวางแผนพัฒนาการสอนร่วมกัน มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยที่ผ่านมามีการประสานงานกับประธานกลุ่มเครือข่ายฯค่อนข้างน้อย และมุ่งสื่อสารกับผู้อำนวยการโรงเรียนโดยตรงเป็นหลัก ดังนั้นแนวทางในระยะต่อไปจึงควรจัดให้มีการประชุมร่วมกับประธานกลุ่มเครือข่ายเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย และออกแบบแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมควรเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร (mentoring & coaching) ซึ่งมุ่งเสริมพลังทางวิชาชีพและการเรียนรู้ร่วมกัน มากกว่าการตรวจสอบเอกสารหรือประเมินเชิงรูปแบบ การลงพื้นที่จึงควรเป็นการสนับสนุนครูในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้จริงในชั้นเรียน พร้อมทั้ง

สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการสะท้อนคิดอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้การกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูจะช่วยให้แผนพัฒนามีความต่อเนื่องและเกิดผลเชิงประจักษ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับเครือข่ายอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2560, หน้า 17) ที่กล่าวว่าการวางแผนพัฒนาเริ่มจากสร้างทีมงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ระดับกลุ่ม/เครือข่าย/ศูนย์/สหวิทยาเขต ฯลฯ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางการปฏิบัติให้กับบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น (มหาวิทยาลัย องค์กร และหน่วยงานต่างๆ) จัดทำคู่มือประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สู่สถานศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และสอดคล้องกับ ไพพกา ผิดดำ (2564, หน้า 16) ที่กล่าวว่าการวางแผนโดยอาศัยความร่วมมือระหว่าง สมาชิกของกลุ่มกำหนดข้อมูลสารสนเทศ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการ เช่น ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (NT), ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) เริ่มด้วยการกำหนดเป้าหมายอภิปราย สะท้อนผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน กำหนดและวางแผนว่าจะดำเนินการพัฒนาอย่างไร โดยพิจารณาและสะท้อนผลในประเด็น มีหลักการอะไรบ้างในการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินการ เราจะเริ่มต้นการพัฒนาตนเองอย่างไรเครื่องมืออะไรที่ควรนำมาใช้ในการตรวจสอบหลักฐาน การเรียนรู้การกำหนดความคาดหวังในระดับสูง (set high expectations) และวิเคราะห์ผลสำเร็จและการจัดการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาวิธีการที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จสูงสุด

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการสอนและการนิเทศร่วม การปฏิบัติการสอนและการนิเทศร่วม พบว่ามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูอย่างใกล้ชิด บางเครือข่ายได้สร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ เพื่อดำเนินการวิจัยและพัฒนาศักยภาพครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการใช้รูปแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” (Peer Observation) โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้มีความเชี่ยวชาญในกลุ่มสาระเดียวกันจากต่างโรงเรียนร่วมพิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้และสังเกตการสอน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ การคัดเลือกโรงเรียนที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อย่างจริงจังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานเกิดผลเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน ศึกษานิเทศก์ได้นำกระบวนการ D-I-F (Design, Implement, Feed forward) มาใช้ โดยร่วมออกแบบการสอนกับครูลงพื้นที่สังเกตการจัดการเรียนรู้จริง และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวช่วยลดความรู้สึกถูกประเมินของครู และเสริมสร้างบรรยากาศของการเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาชีพ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างยั่งยืนในระดับเครือข่าย สอดคล้องกับ ไพพกา ผิดดำ (2564, หน้า 17) ที่กล่าวว่ากระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ดีนั้นจะต้องมีผู้นำวงอาจะเป็น

ผู้บริหารหรือครูที่มีประสบการณ์ เป็นผู้ใช้คำถามนำเพื่อให้ผู้ร่วมวงทุกคนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพูดคุยนั้นพูดถึงผู้เรียนเป็นหลักมีการสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมพลังบวกให้กับครูทำให้ครูไม่รู้สึกลดเดี่ยว มีกัลยาณมิตรในวิชาชีพ ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นวัฒนธรรมของการทำงาน ครูผู้สอน เกิดการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับ ธรรมชาติ (2568, หน้า 49) ที่กล่าวว่าการนิเทศร่วม เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ครูต้องเผชิญกับความหลากหลายของผู้เรียน เทคโนโลยีใหม่ ๆ และความคาดหวังของสังคม การนิเทศจึงไม่ใช่เพียงการตรวจสอบหรือประเมินผลเท่านั้น แต่ควรเป็นกระบวนการที่เลี้ยง (mentoring) การให้คำปรึกษาเชิงวิชาชีพ (coaching) และการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการพัฒนาตนเองของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทในการกำหนดนโยบายการนิเทศในระดับเขต พัฒนาระบบนิเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยมีศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และติดตามการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative supervision)

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูร่วมกันทบทวนผลการนำนวัตกรรมหรือแนวทางการสอนไปใช้จริงในชั้นเรียนผ่านการสนทนาเชิงวิชาชีพที่เปิดกว้างและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ช่วยให้สามารถสะท้อนทั้งจุดเด่น ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จได้อย่างตรงไปตรงมา ข้อมูลจากการสะท้อนผลนำไปสู่การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น โดยศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ชี้แนะเชิงวิชาการและสังเคราะห์บทเรียนร่วมกับโรงเรียน ขณะที่ผู้บริหารสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายยังช่วยขยายผลนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ ลดการลองผิดลองถูก และส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงพัฒนาการทางวิชาชีพของตนเอง ทั้งนี้การบันทึกและจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาในรอบถัดไปของกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งผลให้กระบวนการสะท้อนผลไม่ใช่เพียงการสรุปผลการดำเนินงาน แต่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของการเรียนการสอน และนำไปสู่การยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนรวมถึงความเข้มแข็งของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับสถานศึกษาและเครือข่ายอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ชาริณี ตรีวิทย์ (2560, หน้า 302) ที่กล่าวว่าการสะท้อนผลเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันระหว่างสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างครูผู้สอนแต่ละคน ผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษา และผู้บริหารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนและการจัดการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เพื่อช่วยจัดระบบความรู้ เพื่อช่วยให้ครูมีความรู้เรื่องผู้เรียน หลักสูตร เทคนิควิธีสอน เนื้อหา สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อสร้างความรู้ที่เป็น ประโยชน์ต่อการ

พัฒนาความรู้ความสามารถในวิชาชีพของสมาชิกในชุมชนและคุณภาพผู้เรียน โดยมุ่งเน้นเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย และสอดคล้องกับ พระมหาโยธิน มหาวีโร (2568, หน้า 169) ที่กล่าวว่าการสะท้อนผลการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ครูได้ทบทวน วิเคราะห์ และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน การสะท้อนผลควรมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร มีปัจจัยใดที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และจะปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างไรในครั้งต่อไป ในประเทศไทย มีการนำแนวคิด "After Action Review (AAR)" มาใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โดยเน้นการตั้งคำถามสำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ 1) สิ่งที่เราคาดหวังคืออะไร 2) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร และ 3) จะปรับปรุงอย่างไรในครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การนำผลไปปรับปรุงและขยายผล การนำผลไปปรับปรุงและขยายผล พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูร่วมกันพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียนมากขึ้น การดำเนินงานในขั้นตอนนี้มุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดเพียงระดับห้องเรียน แต่ขยายผลสู่ระดับกลุ่มสาระระดับสถานศึกษา และเครือข่ายโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากรกำหนดนโยบายเชิงส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจให้ครูนำแนวปฏิบัติที่ดีไปใช้จริง ขณะที่ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ติดตาม ให้คำปรึกษา และเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อเสริมพลังทางวิชาชีพ การเผยแพร่นวัตกรรมหรือแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จผ่านเวทีวิชาการหรือชุมชนเครือข่าย ยังช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในวงกว้างและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การขยายผลมีความชัดเจนและยั่งยืนยิ่งขึ้น กระบวนการดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงโครงการ แต่เป็นกลไกการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนและความเข้มแข็งของระบบการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2560, หน้า 20) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (show & share) เพื่อสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ โดยการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สู่สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีกระบวนการดำเนินการที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างได้ และเผยแพร่ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ ธรรมชาติ หล้าอุดม (2568, หน้า 49-50) ที่กล่าวว่าการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาในยุคดิจิทัล ซึ่งการพัฒนากระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการประเมินสมรรถนะของครู เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมพัฒนาครูที่ตรงตามความต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นการใช้ข้อมูลยังสามารถทำให้เขตพื้นที่สามารถกำกับ ติดตาม และประเมินผลได้อย่างมีหลักฐาน (evidence-based supervision) เป็นแนวโน้มที่สำคัญของการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน จากนั้นนำผลไป สะท้อน ปรับปรุงและขยายผลเพื่อให้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเกิดความยั่งยืนและนำไปสู่การยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาควรใช้กระบวนการนิเทศโดยอาศัยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และการขยายผลอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ควรร่วมกันส่งเสริมการดำเนินงานกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนทรัพยากร สร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ติดตามให้คำปรึกษา และเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้การสอนในระดับเครือข่าย

3. สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนครูวิชาเอก ประธานกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรบริหารจัดการกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ข้ามสถานศึกษา โดยจัดกลุ่มครูตามสาระการเรียนรู้หรือประเด็นปัญหาร่วม จัดให้มีครูพี่เลี้ยง (mentor) จากโรงเรียนที่มีความพร้อมร่วมพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ สังเกตชั้นเรียน และสะท้อนผลร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนสื่อและนวัตกรรมการสอนในเครือข่าย เพื่อช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากรและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการนิเทศโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งด้านขนาดโรงเรียน ความพร้อมบุคลากร และทรัพยากร เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมและลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพผู้เรียน

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อตรวจสอบผลของกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ การอ่านออกเขียนได้ และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรม

3. ควรศึกษาการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการติดตามประเมินผลเชิงหลักฐานที่สนับสนุนการดำเนินงานกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับเครือข่าย

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือประกอบการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC*

(Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา.

กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน ถึง มิถุนายน 2569

ชาธิณี ตริวิชัย. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 45(1), หน้า 299-319.

ดวงทิพย์ เพ็ชรนิล, วรณรี ปานศิริ และทัศนีย์ ช่อเทียนทิพย์. (2568). กระบวนการนิเทศและเทคนิคการนิเทศทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 8(3), หน้า 395-408.

ธิรพัฒน์ หล้าเตียง. (2567). การสร้างความตระหนักรู้กับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา.

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 15(2), หน้า 95-109.

ธมลวรรณ พูนพัฒนานุกูล และบรรจบ บุญจันทร์. (2568). แนวทางพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. **วารสารเสียงธรรมจากมหายาน**, 11(2), หน้า 290-305.

ธรรสยา หล้าอุดม. (2568). บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการสนับสนุนการนิเทศการศึกษาในบริบทของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. **วารสารพัฒนศึกษาศาสตร์**, 1(3), หน้า 40-53.

ปฎิพัทธ์ น้อมสูงเนิน, สุรางคณา มั่นยานนท์, สุรศักดิ์ หลาบาลาและนวรรตน์วดี ชินอัครวัฒน์. (2564). สภาพและปัญหาการนิเทศภายในของสถานศึกษาในอำเภอบุณยธิราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, 5(1), หน้า 90-102.

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข). (2568). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาการสอน. **วารสารวิชาการจินตาลีธี (ออนไลน์)**, 3(3), หน้า 163-175.

ไพพกา ผิดดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. **วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย**, 3(1), หน้า 11-18.

ยุทธศักดิ์ หาดเคลือบ, พิมพกา ธรรมสิทธิ์ และสุกัญญา รุจิเมธธาส. (2564). รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 1. **วารสารสถาบันพัฒนาการเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่**, 6(4), หน้า 104-118.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). **การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้.

เวียงชัย แสงทอง, วิชชุดา คลังกลาง ,อัศวิน แสงผล, ชวนคิด มะเสนะ และนิรมิต ชาวะระนอง. (2565). การนิเทศภายในสถานศึกษายุคใหม่ : นิเทศอย่างไรในยุคนิวนอร์มอล. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์**, 17(1), หน้า 123-133.

วัฒนา สุริวรรณ, ณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์ และพิสุทธิ บัวเปรม (2565). การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล: การนิเทศแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะ การสอนในศตวรรษที่ 21. **วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)**, 7(2), หน้า 550-563.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน ถึง มิถุนายน 2569

ศัจทิพย์ ตาลพันธ์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การนิเทศการศึกษา. **วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี**, 5(2), หน้า 100-114.

สังัด อุทรานันท์. (2553). *การนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาพร สมอุทัย. (2565). การนิเทศการศึกษา หนึ่งตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยวิชาการ**, 5(3), หน้า 275-288.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (2568). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568**. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **แนวทางการนิเทศภายใน โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: จากเอกสารลำดับที่ 9/2562 หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อดิศักดิ์ ไหมทอง และธรินธร นามวรรณ. (2567). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**, 11(2567), หน้า 44-57.

อภิชาติ พุทธวงษ์, สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์ และวิทยา พัฒนเมธาดา. (2567). แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเครือข่ายอำเภอปางมะผ้า (กลุ่มลุ่มน้ำลาং) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. **วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนา**, 10(4), หน้า 22-34.

Hord, S.M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory (SEDL).